

Handläggare
Joakim Olsson
Telefon: 08-50819207

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2024-10-24

En översyn av 23 kap. brottsbalken (SOU 2024:55)

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen av betänkandet En översyn av 23 kap. brottsbalken (SOU 2024:55).

Sammanfattning

I juni 2023 tillsatte regeringen en särskild utredare med uppdrag att se över delar av brottsbalken för att modernisera lagstiftningen och effektivisera brottsbekämpningen, särskilt mot organiserad brottslighet. Utredaren har undersökt hur straffansvaret kan utvidgas och föreslagit skärpningar för att fånga upp nya brottsmönster som har utvecklats, exempelvis genom digitalisering och internationella kriminella nätverk.

Förvaltningen ställer sig positiv till en effektivisering av lagstiftningen för att ytterligare begränsa organiserad brottslighet. Vi ser dock utmaningar beträffande den utvidgade uppgiftsskyldigheten, att den riskerar att minska tilliten hos de barn och ungdomar som det är viktigt att socialtjänsten når.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 15 juni 2023 att uppdra åt en särskild utredare att göra en bred översyn av de osjälvständiga brottsformerna i 23 kap. brottsbalken (dir. 2023:85). Den 12 september 2023 förordnades chefsåklagaren Lise Tamm som särskild utredare. Regeringen beslutade den 4 april 2024 tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 2024:37). Genom dessa förlängdes utredningstiden och beslutades att en parlamentarisk referensgrupp skulle inrättas till stöd för utredarens arbete.

Utredningen har nu överlämnat betänkandet *En översyn av 23 kap. brottsbalken* (SOU 2024:55). Justitiedepartementet har sänt betänkandet på bred remiss i landet, bland annat till en lång rad kommuner, rättsinstanser och intresseorganisationer.

Kommunstyrelsen har för sin del remitterat betänkandet vidare till ett antal instanser i staden, bland annat Farsta stadsdelsnämnd, för yttrande senast 12 november.

Remissen i sammanfattning

Uppdraget har varit att utreda de så kallade osjälvständiga brottsformerna i 23 kap. brottsbalken för att modernisera lagstiftningen och effektivisera brottsbekämpningen, särskilt mot organiserad brottslighet. Osjälvständiga brott omfattar försök till brott, förberedelse och stämpling till brott, medverkan till brott och underlåtenhet att avslöja och förhindra brott. Utredaren har undersökt hur straffansvaret kan utvidgas och föreslagit skärpningar.

Problemet ligger i att nuvarande lagstiftning, som är gammal och delvis otillräcklig, inte fångar upp nya brottsmönster som har utvecklats, exempelvis genom digitalisering och internationella kriminella nätverk. Tidigare rättsfall belyser också behovet av att förtydliga lagstiftningen för att möta dagens samhällsutmaningar.

Förslagen i betänkandet innebär i korthet följande.

- **Försök till brott:** Försöksbestämmelsen kompletteras så att även otjänliga försök som stoppats av myndighetsåtgärder blir straffbara. Ett undantag görs för uppenbart mindre allvarliga försök.
- **Förberedelse till brott:** Bestämmelsen utökas med fler straffbara handlingar, inklusive befattning med hjälpmedel och betalningar. Straffskalan skärps och farerekvisitet¹ justeras.
- **Stämpling:** Utvidgas så att "överenskommelse" ersätter "beslut" om gärningen. Farerekvisitet ändras och straffskalan skärps.
- **Frivilligt tillbakaträdande:** Lagen ska möjliggöra frivilligt tillbakaträdande från försök, förberedelse och stämpling till brott. Detta ger även personer utan bestämmandeinflytande över händelseförloppet en möjlighet att dra sig ur frivilligt,

¹ Farerekvisit innebär i det här sammanhanget fara för brottets fullbordande.

vilket tidigare inte alltid var möjligt. Om någon som deltar i brott avslöjar det i tid för att förhindra brottets fullbordan, ska denne inte dömas. Lagen kompletteras med en uppgiftsskyldighet för viss personal inom skolväsendet, vårdinstitutioner och myndigheter, men denna skyldighet gäller endast om personen själv vill att uppgifterna lämnas vidare, då det handlar om frivilligt tillbakaträdande.

- **Gärningsmannaskap:** Regler införs för anstiftan, främjande, och ansvar vid särskild ställning, inklusive ansvar för juridiska personers företrädare.
- **Underlåtenhet:** Ändringar görs så att ansvar för att inte avslöja ett brott kräver att det kan göras utan risk för den handlandes liv eller hälsa. Straffmaximum tas bort.
- **Ny kapitelstruktur:** Förslaget innebär att nuvarande 23 kap. brottsbalken upphävs och ersätts med ett nytt kapitel.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för individ- och familjeomsorg.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ser positivt på all utveckling och effektivisering av det juridiska stödet att bekämpa organiserad brottslighet. Vi ser också vikten av ett snabbt förfarande när det gäller bättre lagstöd. Dock vill förvaltningen framhålla att det kan ta tid att analysera komplexa lagändringar och med en så kort remisstid finns inte tid för en djupare analys.

Förvaltningen ser positivt på förslaget om frivilligt tillbakaträdande, som ökas till att även omfatta personer som kan vara inblandade men som inte har makt att ändra händelserna.

Socialtjänsten kan redan i dag i vissa fall lämna uppgifter som omfattas av sekretess till polisen även när det inte finns ett samtycke från vårdnadshavaren och i förekommande fall barnet. Det finns en särskild bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (10 kap. 18 a § OSL) som gör det möjligt i de fall socialtjänsten bedömer att det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att ett barn eller en ung person kommer att utöva brottslig verksamhet. Socialtjänsten kan i vissa fall också lämna uppgifter till polisen när de upptäcker någon som håller på att begå ett brott eller när de misstänker att någon har begått ett brott (10 kap. 20-23 §§ OSL).

Risken finns att förslaget att komplettera den nya bestämmelsen om frivilligt tillbakaträdande med en punkt i brottsbalken om uppgiftsskyldighet för viss personal inom skolväsendet, på HVB-hem och vid vissa myndigheter – bland annat socialtjänsten – försämrar socialtjänstens förtroende bland invånarna. Trots att denna uppgiftsskyldighet enbart ska gälla när personer som lämnar uppgifterna själva vill att de ska lämnas vidare, eftersom de vill göra ett frivilligt tillbakaträdande, finns risken att ungdomar inte vågar säga någonting till socialtjänsten, att tilliten minskar. Socialtjänsten får då ännu svårare att nå de personer vi inte når i dag och det kan bli svårare att bedriva ett psykosocialt förändringsarbete i linje med den föreslagna nya socialtjänstlagen. Socialtjänsten har ett stort uppdrag framöver att öka kontakten med och tilliten hos personer som är i behov av socialtjänstens insatser. Det är viktigt att öka kunskapen om hur uppgiftsskyldigheten fungerar.

Föreslagna ändringar i brottsbalken berör alla individer och grupper oberoende av kön. Därför finns det inga relevanta jämställdhetsaspekter. De föreslagna ändringarna bedöms inte heller innebära några miljö- eller klimatkonsekvenser.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Fredrik Karlsson
Tillförordnad stadsdelsdirektör
Farsta stadsdelsförvaltning

Therese Grahn
Avdelningschef
Farsta stadsdelsförvaltning

Bilaga

Betänkandet En översyn av 23 kap. brottsbalken (2024:55)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Fredrik Karlsson, Tillförordnad stadsdelsdirektör	2024-10-10
Therese Grahn, Avdelningschef	2024-10-10